

YAPAY ZEKÂ -SİSTEMDEN ÇIK-

Adem Eyüpoğlu

Redaksiyon

Oğuzhan Korkmaz

Kapak Tasarımı

Hakan Düşova

Mizanpaj

Neşe Siyamoğlu

ISBN: 978-625-7237-77-2

1. Baskı: Mart 2023

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden ve yazardan izin almadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Yazardan Direkt – Türkiye

Yazardan Direkt Elektronik İletişim Tanıtım Paz. ve Tic. Ltd. Şti

Altıntepe mah. İstasyon Yolu sok. No: 3/1

Maltepe / İstanbul

Tel: 0216 3011213

Sertifika No:47456

Baskı ve Cilt

VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAM LTD.ŞTİ.

Yenimahalle / ANKARA

Sertifika no: 47479

Adem Eyüpoğlu

1983 yılında Ordu'nun Kumru ilçesinde dünyaya geldi. 2000 yılında Fatsa Lisesi'nden mezun oldu. 2001 yılında Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nü kazandı. 2005 yılında İstanbul'a gelerek gazetecilik hayatına başladı. 2008 yılında "Dün, Kendime Seni Anlattım" adlı ilk kitabını yayımladı. Adı geçen eser ile aynı yıl en iyi şiir kitabı dalında Türkiye 3.'lüğü ödülüne layık görüldü. 2009 yılında "The International Center For Journalists" eğitim sertifikasını alan sayılı gazetecilerden biri oldu. 2010 yılında "Üniversite Mezunu Çaycı Aranıyor" adlı araştırma kitabını yayımladı. Aynı yıl Ordu Üniversitesi tarafından "Araştırmaya Değer Yazar" seçildi. 2011 yılında Marmara Üniversitesi İletişim Kulübü tarafından "En Merak Edilen Yazar" seçildi. 2012 yılında "Dijital Kıyamet 2038" adlı ilk bilim kurgu romanını yazdı. Edebî çalışmalarına 7 yıllık bir ara veren yazar 2020 yılında ise, elinizde bulunan eserini çıkardı. Yazar hâlen gençlere yön verecek yeni eserler yazmakla meşgul.

Teşekkür

Kitap yolculuğum boyunca bana destek olan aileme çok teşekkür ederim. Manevi desteklerinden ve eserle ilgili yapıcı eleştirilerinden dolayı Semih Karaduman ve Ramazan Bayse ile kitaptaki çizimleri yapan değerli sanatçı arkadaşım Tuba Geçgel'e teşekkür ediyorum. Ve kitabıma kucak açan sevgili yayınevime ve tüm çalışanlarına çok teşekkür ediyorum.

Tebrikler! Sistemden çıkmak üzeresin. Bir kere sistemden çıktıktan sonra tekrar sisteme geri girişin çok kolay olduğu ama seni bunu yapmaman gerektiği konusunda uyarmak zorundayım. Sistemden çıkma fikrine sahip olmakla bu fikir için mücadele vermenin apayrı konular olduğunu belirtmem gerek. Bu kitabı alarak sistemden çıkma konusunda istemsiz davranan gürühtan bir nebze olsun ayrıışmış bulunuyorsun. İlk adımı attı-ğımıza göre, kurtulmak istediğimiz namütenahi sistemin ne olduğuna ve bizi nasıl çepeçevre sardığına bir göz atmamız gerek. Sistem, bu kitabı almaya gittiğin yerdir; kitabı alırken ödediğin para, eve giderken bindiğin otobüs, kullandığın telefon, sosyal medya hesapların ve hayatımızı çepeçevre saran teknolojidir. Şimdi etrafına bir bak gördüğün ne varsa sisteme dâhil. Tıpkı bir simülasyon gibi.

*

Yalnız, sistem konusunda ufak da olsa birtakım pürüzler çıkabilir. Gölgesini satamadığı ağacı bile kesen bir düzenin, senin sistemden kolayca çıkmana izin vereceğini sanmıyorum. Eğer aksini düşünmüşsen milyarlarca insanla aynı taraftasın demektir. Yani yanlış tarafta. Sistem soluduğun hava gibidir onsuz bir dakika bile hayatta kalma şansın yok. Tabii ben sana sistemden çıkış yolunu gösterene kadar. Onsuz yaşamının mümkün olduğunu anladığın anda, seni bekleyen korkunç sonu gördüğünde, bileklerini kesmiş bir insanın yavaş yavaş kan kaybindan nasıl

ölüme yol aldığını izlediğinde söylemek istediklerimi anlamış olacaksın. Sana bu kitapla tavşan deliğinin ne kadar derin olduğunu göstereceğim. Ama öncelikle kurtulmak istediğimiz bağımlılığın ne olduğunu ve bizi nasıl ahtapot gibi sardığını görelim.

*

İlk e-mail, 1971’de Ray Tomlinson tarafından gönderildi. Bugün günde 183 milyar e-mail gönderiliyor.

İlk spam e-mail, Gary Thuerk tarafından 3 Mayıs 1978’te şirketinin yeni ürün demosu için 400 kişiye gönderildi. Bugün, günde 54 milyar spam e-mail gönderiliyor. 1985 yılının mart ayında ilk domain ismi www.symbolics.com olarak kaydedildi. Bugün, 271 milyon domain ismi kaydediliyor.

İlk arama motoru Archie, 1990 yılında oluşturuldu. Bugün, saniyede 45 bin 587 Google araması yapılıyor.

Canlı olarak yayına alınan ilk website, 1991 yılında Tim Berners Lee tarafından oluşturuldu. Bugün 1 milyar website bulunuyor.

İnternetteki ilk fotoğraf, 1992 yılında yüklendi. Bugün, günde 1.8 milyar fotoğraf internette yükleniyor ve paylaşılıyor.

İlk e-ticaret işlemi, 11 Ağustos 1994’te Sting’in “Ten Summoner’s Tales” CD’si NetMarket web sitesinde 12.48 dolar fiyattan satışa çıktı. Bugün itibarıyla e-ticaret satışları, 1.5 trilyon dolar olarak görünüyor.

İlk banner reklam, Hotwired.com sitesinde yayınlandı ve 7

farklı sanat müzesinin reklamı yapıldı. 2012 yılında 5.3 trilyon banner reklamı, internette servis edildi.

3 Nisan 1995'te Amazon.com'dan ilk kitap sipariş edildi. 2013 Siber Pazartesi ile Amazon.com, saniyede 426 ürün sattı. Bu da 1 günde 36.8 milyon ürünün satışına tekabül etmektedir.

Facebook'a kurucu olmadan ilk katılan kullanıcı, 2004 yılında Mark Zuckerberg'in oda arkadaşı Arie Hasit oldu. Günümüzde Facebook'ta, 11 milyar kadarı mobilde olmak üzere aylık aktif 13 milyar kullanıcı bulunuyor.

İlk Youtube videosu Jawed Karim tarafından 23 Nisan 2005'te yüklendi. Bugün, Youtube'da Aylık 6 Milyar saat video izleniyor.

Twitter'da atılan ilk tweet, kurucu Jack Dorsey tarafından 21 Mart 2006'da "Just setting up my twttr." Bugün günde 500 milyon tweet atılıyor.

İlk Instagram gönderisi Kevin Systrom tarafından 16 Temmuz 2010'da yayınlandı. Bugün Instagram'da günde 60 milyon fotoğraf paylaşıyor.

*

Gelişen teknoloji ve cebe giren mobil iletişim hatları, Facebook, Twitter, Google Plus, Youtube, Pinterest, Instagram gibi platformlar aracılığıyla insanlar, dünya çapında iletişim ve etkilere geçti. Sosyal medya, kullanıcısının ürettiği fotoğraf, yazı, video ve daha fazla içeriği yayınladığı ve paylaştığı online bir ağ hâline geldi. Sosyal medyayı sadece biz insanlar kullanmıyoruz,

ürünlerini satmak ve müşteri sadakati sağlamak isteyen şirketler de kullanır. Bu sayede kişiler ve pazarlanan ürünler arasında hızlı bir erişim sağlanır. Sosyal medya kullanıcılarının (yani siz) sisteme yüklediği içerikler, makaleler, haberler, düşünceler, günlük yaşanan olaylar, fotoğraflar, ünlülerin takıp takıştırdıkları ve Ahmet'in, Ayşe'nin ne giyip ne yediğini paylaştığı uçsuz bucaksız bir evren yarattı. Tüketim çılgınlığının ve âdeta beğeni yarışının mutluluğumuzu tatmin etmede büyük görevler üstlendiği şu günlerde depresyonlarımızın sıklığı da kaçınılmaz hâle geldi. Belki farkında değiliz fakat onu kullanmadan tek bir saniye bile geçiremediğimiz sosyal medya hesaplarımız, bu tüketim kültürünün hızını arttırmada âdeta birinciliğe koşuyor. Bu kitabın konusunun sosyal medya uygulamaları üzerinden tüketim kültürünün artırılması olmadığını belirtmek isterim. Sadece söz gelimi üzerinden geçmiş olmakta fayda var. Asıl konumuza dönecek olursak, paylaşım ve yükleme yaptığımız her içerikten sonra tanıdığımız ya da tanımadığımız herkesin hissiyatını önemser hâle geldik. Beğenilme dürtüsüne karşı koyamadığımız her an yeni bir paylaşım yaparak doymak bilmeyen beğenilme dürtüsünü beslemeye devam ettik. Beğenilmediğimiz her paylaşım sonrasında ise daha iyisini üretip sisteme yüklemek için seri katil benzeri bir ruha büründük. Tabii sistemin de istediği şey buydu. Yaşanılan her duygunun internete yüklenmesi ve ruh hâline göre tepki veren insan evladının makinelerce daha yakından tanınması. Bu da yazımızın içinde yer verdiğimiz yapay zekâyı yakından ilgilendiren bir konu.

*

Aslında tabletlerimiz, bilgisayarlarımız, mobil cep telefonlarımız ve onların son sürümleri sayesinde sosyal medya 7/24 hayatımıza girmiş oldu. Bu sayede sosyal medyada sadece kim-

lik bilgilerimizi değil bununla birlikte hobilerimizi, sevdiğimiz müzikleri bulduğumuz konumları hatta en mahrem hâllerimizi bile paylaşır hâle geldik. Aslında farkına varmadan sisteme, kendimizle ilgili açık ve gizli ne varsa her şeyi gümüş tepside sunmuş olduk. Neyi severiz, neyi dinleriz, neye kızarız, neden nefret ederiz, nerelere gideriz, kimin hakkında ne düşünürüz işte bütün bunların cevabını tek bir şıkta topladık. Bu da sistemin bizi bizden daha iyi tanımasına olanak sağladı.

*

Bugüne gelecek olursak yani 2020'ye, sosyal medya bizi öyle bir sarıp sarmalamış ki onsuz tek bir saniye bile geçiremiyoruz. Tuvalete giderken bile cep telefonlarımızı yanımızda götürüyoruz, yatağımızda teknolojik oyuncaklarımızla uyuyoruz, ofis masamızda ya da okulda, oturduğumuz yerde, her daim yanımızdalar. Telefonumuz çaldığında elimize almamız bir saniye bile sürmüyor. Telefonu elimize almadığımız anda ise bir şeylerin eksik olduğu hissine kapılıyoruz. Kısacası teknoloji bedenimizin bir uzvu hâline geldi. Hâl böyle olunca, sosyal medyada gördüğümüz her yeni fotoğraf ve yazı sonrası bir şeyler paylaşma ihtiyacı duyuyoruz. Olay öyle bir hâl alıyor ki sosyal medyada gezindiğinizde herkesin çok mutlu olduğu, herkesin çok eğlendiği, herkesin yeni tatların peşinde olduğu hissine kapılıveriyorsunuz. Bu his, sizi dipsiz bir kuyuda gizlenen girdap gibi içine çekiyor. Aslında hislerimizin değil sistemin bağımlısı hâline geliyoruz. Mutlu olmadığımız hâlde mutluymuş gibi yapıyor, eğlenmediğimiz hâlde çok eğleniyormuş gibi davranıyor, işe gitmekten nefret ettiğimiz hâlde “İşim benim hobim.” söylemleriyle kendimizi ve çevremizdeki herkesi kandırıyoruz yani sahteleyişiyoruz. Aslında bu gerçekleri duymak hatta kendimize itiraf etmekten bile korkuyoruz. Sizin gibi ben de sosyal med-

ya bağımlısı olduğumu ve hayatı kaçırdığımı fark ettiğimde ise sistemden çıkmak için bir yol aramaya başladım. Bu yolda, yapamam dediklerimi yapmaya başladığımda, onsuz yaşayamam dediğimde yaşamaya başladığımda, kendime söylediğim yalanlardan vazgeçip doğruları kabul etmeye başladığımda onsuz da oluyormuş dedim. “Hayır!” dediğini duyar gibiyim ama bunu yaptım. Bu yüzden sizin de başarmanızı istiyorum. Sistemin dışına çıkmanızı, gerçek hayatı yakalamanızı istiyorum. Fişi çekmek, sistemi kapatmak için ilk adımı atmaya hazır mısınız? Öyleyse başlıyoruz.

*

EMOJİLERİN ALTINDA YATAN GİZLİ MESAJLAR

Artık onsuz bir anımızın bile geçmediği akıllı telefonlar, hayatı kolaylaştırmak için üretildiği kadar insanların sanallaşmasının da önünü açan icatlar oldu. Sosyal hayatımızı domine eden cep telefonları, yan yana oturan insanların bile sosyal medya üzerinden sohbet etmesine yol açtı. Sosyal medyada kurduğumuz cümlelerin yerini ise artık emoji diye tabir ettiğimiz simgeler yığını aldı. İlk emoji 1998 yılında Japonya’da faaliyet gösteren Ntt Docomo adlı bir firmanın i-mode adlı mobil cihazında kullanıldı. Emoji kelimesindeki “E” görsel, “Moji” ise karakter anlamı taşıyor yani sanalda kişinin ifade yansıtması gibi algılayabiliriz. Duyguların kelimelere ihtiyaç duymadan ifade etmemizi sağlayan emojielerin görünen yüzünün dışında gizli ve bilinmeyen anlamları sadece yapay zekânın işine yarıyor. Size, masumca paylaşılan emojielerin altında yatan gerçek mesajlardan birkaç örnek sunmak istiyorum. Herkesin severek yediği kruvasan emojisı, mevcut anlamının dışında, diktatörlüğün, faşizmin sembolü olarak da kullanılıyor. Merhaba ya da güle güle anlamında kullanılan el sallama emojisinin Çin’deki sosyal medya kullanıcıları için çok farklı bir anlamı bulunuyor. Bu sembol Çin’de, “Güle güle artık benim arkadaşım değilsin.” anlamına geliyor. Hatta Batı kültüründeki “orta parmak” işareti ile aynı anlama geldiği de biliniyor. Avokado emojiinin anlamı hakkında çok fazla görüş var. Bunlar arasında en popüler olanlarından biri, avokadonun, “İrkçi değilim.” demenin bir sembolü olduğu.

Sanal dünyanın son sembollerinden emoji içeren binbir surat kafalar ise birçok farklı anlama geliyor. Kişiden kişiye anlamı değişen bir emojiinin esas anlamı “Kafam her zaman akıllı telefonumda.” demek. Korkutucu palyaço emojiisi ise, dünya üzerindeki “baskıcı, çılgın liderleri” sembolize etmek için kullanılıyor. Kısaca bizim için sıradan bir emoji, dijital dünya için yüzlerce kapıyı açan bir anahtar gibi. Sanalda sohbet ettiğimiz kişinin sorusuna veya cevabına göre kullandığımız emojiler yapay zekâ sistemleri için birer rehber niteliğinde. Peki, bu emojilerin ya da yazışma programlarının neden ücretsiz sunulduğunu hiç düşündünüz mü? Ben size söyleyeyim. Bir şey size ücretsiz olarak sunuluyorsa bilin ki orada satılan ürün sizsinizdir.

Hâl böyle olunca beni, seni kısaca hepimizin davranışlarını ve tepkilerini not eden dijital evren, yakın gelecekte bizim gibi davranan, bizim gibi konuşan, bizim gibi üzülen, hatta bizi bizden daha iyi tanıyan robotların önünü açacaktır. Şu an kuluçka döneminde olan yapay zekâ, yakın gelecekte hepimizin yerini alacak gibi görünüyor.

*